No. 22. Donderdag 30 Mei 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel C. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Hervorming van het Bestuursstelsel op Java en Madoera.

III (Slot.)

Het wetsvoorstel hinkt op twee gedachten. Uitvoering willende geven aan de democratische eischen, die bij een „selfgovernment" gesteld moeten worden, wordt tevens beseft, dat, in weerwil van de opleving in het Oosten, de toestanden en de ontwikkeling van Hoofden en bevolking in Ned. Indië nog niet van dien aard zijn, dat een hooger Europeesch toezicht onontbeerlijk moet worden geacht. Het ambtelijk instituut der „bestuursafdeelingen" wordt in het nieuwe bestuursstelsel gevoegd, dat feitelijk niet in een stelsel van „selfgovernment" behoort. In § 7 (Taak der Europeesche bestuursambtenaren) van de M. v. T. lezen wij, ten aanzien van het regentschap: „Het zou „zelfbedrog zijn, zoo men zich met de „hoop vleide, dat het regentschap, tot zelfstandig „lichaam ingericht, nu ook aanstonds op eigen bee„nen zou kunnen staan. Toezicht en leiding zullen „de regentschapsbesturen nog geruimen tijd noodig „hebben. Zoodanig toezicht en leiding zal kunnen „uitgaan van den Europeeschen ambtenaar, die als „plaatselijk orgaan van de algemeene regeering „(*hoofd van plaatselijk bestuur*) optreedt. Vooral „dit deel van zijne werkzaamheden, dat, gelijk van „zelf spreekt, niet in bevelen geven zonder meer of „zelf-doen zal mogen ontaarden, zal zware eischen „stellen aan zijn geduld, takt en inzicht. Zijn titel „zal luiden: *drost*, zijn gebied zal heeten *afdeeling* „en twee, drie, geleidelijk wellicht meer regent„schappen omvatten. Het aantal regentschappen op „Java en Madoera zal omstreeks 76 zijn, het aantal „afdeelingen zal aanvankelijk ongeveer de helft be„dragen. Opdat hij zich van zijn taak ten volle kunne „kwijten, zullen den drost worden toegevoegd per „regentschap ten hoogste één *onder-drost* en zoo noo„dig een *bestuursambtenaar*. Dit laatste ambt zal „de laagste sport vormen van de ambtelijke Euro„peesche bestuursladder."

Wij lezen verder, dat de drost feitelijk de verantwoordelijke persoon is. Hij moet krachtig toezicht uitoefenen op alle handelingen van het regentschapsbestuur. Wanneer het regentschapsbestuur niet of niet behoorlijk voor de uitvoering van verordeningen zorgt, kan den drost worden opgedragen om in de uitvoering te voorzien. Mocht de drost het noodzakelijk achten, de vergaderingen van den regentschapsraad bij te wonen, dan neemt hij het voorzitterschap waar. (De onderdrost en de bestuursambtenaar hebben ambtshalve zitting in dien Raad met raadgevende stem).

„Zoolang het regentschapsbestuur nog niet tot „volle krachtsontplooiing gekomen is, zal de drost „of de onderdrost ook die aangelegenheden behan„delen, die mettertijd wellicht aan het regentschaps„bestuur kunnen worden opgedragen, zooals de „zorg voor den burgerlijken stand of sommige mili„tie-aangelegenheden, en die niet bij het algemeen „of het provinciaal bestuur thuis behooren, noch „ook tot het regentschapshuishouden kunnen wor„den gerekend." (M. v. T.)

Wij nemen verder 't volgende uit de M. v. T. over, om het volle licht te doen schijnen op de positie van den Europeeschen bestuursambtenaar: „Zijn initiatief zal in de gemeente wanneer hij den gemeenteraad voor zijn plannen wint, de beschikking vinden over de gemeentefinanciën en de gemeentelijke bijzondere diensten. Komen onder zijn leiding de regentschapsbesturen tot actie, dan zijn de regentschapsgeldmiddelen en de regentschapsdiensten aan die actie dienstbaar. Waar de opdracht, althans voor een deel der bedoelde werkzaamheden aan bestuursambtenaar, onder-drost en drost hare verklaring vindt in de ongeoefendheid der regentschapsbesturen en naarmate deze beter voor hun taak berekend worden — zij het ook zeer geleidelijk — overbodig zal worden, spreekt het vanzelf, dat deze ambten alleen voor Nederlanders kunnen worden opengesteld. Inlanders, die voor die taak volkomen berekend zouden zijn, zijn in het bijzonder in de regentschapsbesturen op hun plaats. Anders staat het met het landdrostschap. Dit is een blijvend ambt en er is geen reden voor dit ambt een anderen eisch dan Nederlandsch onderdaanschap te stellen. Mocht te zijner tijd tot benoeming van een Nederlandsch onderdaan, niet Nederlander, in dat ambt worden overgegaan, dan zal evenwel in het oog zijn te houden, dat het karakter der provincie mede-

Ambten.	Maandelijksche bezoldiging.	Landswoning.	Maandelijksche vergoeding voor reis- en verblijfkosten.	Maandelijksche toelage voor ontvangkosten.
Landdrost.	*f* 1900.—.	Gebruik eener landswoning met inhouding van 10 % voor woninghuur.	Vergoeding der werkelijke uitgaven.	*f* 400.—.
Drost.	*f* 1100.— — *f* 1300.— (twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 elk). 1)	Idem.	*f* 100.— 's maands.	*f* 100.— ('s maands, alleen voor enkele drosten).
Onder-drost.	*f* 550.— — *f* 850.— (vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75.— elk). 2)	Idem.	Idem.	—
Bestuurs-ambtenaar	*f* 350.— of *f* 250.— } — *f* 450.— 3) (twee of vier éénjaarlijksche verhoogingen van *f* 50.— elk). 4)	—	*f* 75.— 's maands.	—
Regent.	*f* 1350.—.	Gebruik eener landswoning met inhouding van 10 % voor woninghuur.	—	—
Patih.	*f* 300.— — *f* 600.— (vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75.— elk).	Idem.	—	—
Districtshoofd.	*f* 300.— — *f* 450.— (drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50.— elk).	Idem.	—	—
Onder-Districtshoofd.	*f* 140.— — *f* 200.— (drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 20.— elk.)	Idem.	—	—
Mantri-politie.	*f* 60.— — *f* 80.— (twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 10.— elk).	Idem.	—	—
Inl. bestuurs-ambtenaar.	*f* 50.— — *f* 75.— (één driejaarlijksche verhooging).	Idem.	—	—

1) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 19 en 22 jaren zijn verloopen sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.
2) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 6, 9, 12 en 15 jaren zijn verloopen sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.
3) Afhankelijk van genoten opleiding.
4) Op deze verhoogingen wordt in dit ambt in elk geval aanspraak verkregen, nadat onderscheidenlijk 1 en 2 jaren zijn verstreken sinds het tijdstip van eerste indiensttreding.

brengt, dat aan het hoofd daarvan in de Soendalanden als regel slechts een Soendanees, in Midden-Java slechts een Javaan gesteld behoort te worden.''

Toekomstmuziek! Als die tijd daar is, zal het o.i. ook gedaan zijn met het voogdijschap van Nederland over Ned.-Indië en Europeesche drosten zullen er dan niet behoeven te zijn. Maar zoolang die tijd nog niet daar is, getuigt 't o.i. niet van een praktischen bestuurskijk de mogelijkheid voor te stellen van de plaatsing van den Nederlandschen drost onder den Inlandschen landdrost.

De regeling van de inkomsten enz. aan de nieuwe ambten te verbinden, heeft de Minister v o o r l o o p i g van de door den heer de Graaff gedane voorstellen overgenomen, doch Z.Ex. zal ter zake nog nader overleg plegen met de Indische regeering. Hoe Z.Ex. zich deze regeling aanvankelijk voorstelt leert het vorenstaande schema.

Hoe de invoering zal plaats hebben, leert ons § 16 van de Memorie van Toelichting: ,,Tegen een ,,bepaalden datum wordt Java en Madoera in drie ,,provinciën verdeeld en worden de landdrosten dezer ,,provinciën benoemd. Het eerste werk van den landdrost zal zijn het ordenen der plaatselijke rechtsgemeenschappen en het opmaken der eerste begrootingen daarvoor. De leden der regentschapsraden ,,worden de eerste maal door benoeming aangewezen, ,,daarna worden verkiezingen ingevoerd. Bij de voor ,,ieder regentschap uit te vaardigen instellings-,,ordonnantie zullen werkzaamheden en bevoegdheden van elken regentschapsraad nader worden omlijnd. *Inmiddels wordt het bestuur gevoerd op den ,,ouden voet.* *) Voor deze inrichting beschikt de ,,landdrost dus over het volle bestuurspersoneel, al ,,zal dit, wanneer er plaatsen openvallen, geleidelijk ,,kunnen worden verminderd.''

Men krijgt derhalve in de nieuwe provincie oude gewesten, oude en nieuwe afdeelingen en regentschappen, met ambtenaren van de oude en nieuwe regeling, wat een toestand van verwarring zal geven, waarin onmogelijk een goed bestuur kan worden uitgeoefend. En dàn nog kunnen wij ons niet voorstellen, hoe daarna in de practijk het bestuur zal kunnen voldoen. De landdrost zal zijn belast met de uitvoering van alle besluiten en beslissingen van den provincialen raad en van het college van landdrost en heemraden. De provinciale raad nu — zoo heet 't in de M. v. T. § 8 — is een lichaam, niet geschikt om dikwijls te vergaderen en daadwerkelijk bestuur te voeren. *Hij zal daarom als regel slechts tweemaal per jaar samenkomen.* *) En de heemraden, de beide vertrouwensmannen van den Raad — particulieren, suikerfabrikanten, landbouwindustrieelen — wanneer en hoe dikwijls zullen zij tijd en gelegenheid hebben om met den landdrost in college samen te komen? En wat de drosten betreft, dezen zullen, zonder dat hun taak ,,*in bevelen geven zonder meer of zelf doen zal mogen ontaarden*'' *) toch verantwoordelijk zijn voor den goeden gang van zaken in de regentschappen.

In elk regentschap wordt den drost één onderdrost (de tegenwoordige controleur en zoo noodig één bestuursambtenaar, asp.-controleur) toegevoegd. Voorwaar een nog grooter vermindering van Europeesch toezicht, dan in de plannen van den heer de Graaff was voorgesteld, hetgeen toen algemeen werd afgekeurd.

En wat naar aanleiding van het overcompleet van ambtenaren, dat hierdoor ontstaat, zal worden gedaan, de M. v. T. geeft daarop in § 16 het volgende antwoord: ,,Dat de hervorming inmiddels voor de ,,in dienst zijnde voor Java en Madoera bestemde ,,Europeesche bestuursambtenaren eenige beperking van de ambtelijke vooruitzichten tengevolge ,,zal hebben, kan niet worden ontkend. Hieraan is ,,evenwel niet te ontkomen. Zooveel mogelijk zal ,,daaraan worden tegemoet gekomen door de verbeterde wedderegeling, door de inkrimping van ,,het bestuur slechts geleidelijk te doen plaats hebben, door overgang van bestuurspersoneel naar de ,,provinciale kantoren, door overgang naar het bestuur op de Buitenbezittingen en eindelijk, zoo ,,noodig, door het verleenen van persoonlijke toelagen.''

Deze onzekere toestand zal niet bevorderlijk zijn, noch voor het dienen, noch voor het dienst nemen.

Resumeerende komen wij tot de conclusie, dat er op Java en Madoera zal komen een Inlandsch bestuur ,,selfgovernment'' op krukken en een Europeesch bestuur, dat mank gaat.

Betreurende, dat er niets voor de Buitenbezittingen zal worden gedaan, is 't o.i. echter te hopen, dat deze voorgestelde hervorming voor Java en Madoera niet zal worden ingevoerd.

C. P. J. BLOK.

's-Gravenhage, Mei 1918.

*) Cursiveering is van den ondergeteekende.

Indonesisch Verbond van Studeerenden.

Het Verbond werd eind November 1917 uit deze bedenkingen geboren: dat samenwerking in Indië te dikwijls wordt verzuimd, dat zeer velen van hen die uitgaan naar Indië zich slechts gebrekkig voor hun roeping hebben voorbereid, dat ,,zelfs'' geldelijke lokmiddelen niet altijd voldoende propaganda voor een Indischen werkkring vermogen te maken.

Het Verbond als zoodanig kent geen politieke kleur, doch vooronderstelt een onbaatzuchtige koloniale staatkunde.

Het Verbond omvat: Indologen Vereeniging (aanstichtster), Indische Vereeniging, Chung Hwa Hui, Cand. Houtvesters Vereeniging, Trop. Landbouwers Vereeniging, Van Verre (Indische Vereen. van het U. S. C. oprichtsters), Indische Vereen. van het Veterinaire Stud. Corps, Hollandsch-Indische Kring te Delft, Afd. van den Ned. Bond van Zendeling-Kweekelingen, Adsp. Planters Vereeniging, Vereeniging van Cand. Asp. Verificateurs bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië ,,Je Maintiendrai'', Indische Vereen. in het L. S. C. — te zamen tellende 501 leden.

Het Verbond overweegt — naast de afzonderlijke werkzaamheid zijner Vereenigingen en de kleinere samenkomsten van twee of meer daarvan:

1o. de uitgave van een maandblad (Hindia Poetra?);

2o. het inrichten van een Congres (29, 30, 31 Aug. e.k.? te Wageningen), waar zullen worden besproken:

a. Kipling's: ,,East is east and west is west, and never the two shall meet'' (in te leiden door een Indonesisch, een Chineesch en een Hollandsch lid);

b. De opleiding in Holland voor Indië (in te leiden door een Indonesisch, een Chineesch en een Hollandsch lid);

en waar twee dagorders zullen worden voorgesteld.

a. Het Indonesisch Verbond van Studeerenden spreekt de hoop uit, dat Nederlanders na den oorlog niet naar het buitenland zullen uitstroomen, alvorens zich te hebben overtuigd dat Indië hun uitkomst niet behoeft.

b. Het Indonesisch Verbond van Studeerenden spreekt de hoop uit, dat, wanneer te eeniger tijd in Indië een voorbereidend hooger onderwijs, in het bijzonder voor Inlanders en Chineezen ingericht, tot stand mocht komen, de Nederlandsche Universiteiten en Hoogescholen bereid zullen worden bevonden zich aan te passen aan de behoeften van hen, die door dat onderwijs zullen worden gediplomeerd.

Het Secretariaat van het Verbond is gevestigd:

Lokhorststraat 17, Leiden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uit een vergeten Preangerhoekje.

De Bataviasche redacteur van het *Soer Hbl.* vertelt een en ander van de *Djampang-koelon* streek, een der drie deelen, waaruit de *Djampang* bestaat, d.i. het gedeelte van de Preanger Regentschappen, dat reikt van de Zwavelbaai tot aan Limbangan, bezuiden Bandoeng. De *Djampang* is bekend om de daar liggende cultuurondernemingen voor thee, koffie, kina, rubber, klapper, enz., om zijn bevolkingsdichtheid en zijn prachtige gronden. Het westelijkste deel, de *Djampang-koelon*, is echter vrij dun bevolkt, wat wellicht te wijten is aan den oertoestand, waarin de streek tot voor eenige jaren verkeerde. Bantengs, tijgers, panters, wilde varkens en ander ongedierte beschouwen de streek als hun terrein en meerdere malen bracht een panter 's nachts een bezoek aan een administrateurswoning.

Daar de normale bevolkingsaanwas door koortsen en pokken tegengehouden wordt, is het geen wonder, dat de bevolking van andere streken weinig lust toont om zich daar te vestigen.

Dat de toestand lang onveranderd bleef, wijt schr. aan de omstandigheid, dat de bedoelde streek gebruikt werd als verbanningsoord voor controleurs en andere B.B. ambtenaren, zoodat er binnen 8 jaar tijds ongeveer 8 controleurs geweest zijn, die altijd zoo gauw mogelijk een goed heenkomen zochten.

Tengevolge van een bezoek van den nieuwen resident aan bovenbedoelde streek, schijnt er verandering ten goede te zullen komen.

De bevolking, die vrijwel afgesneden van de buitenwereld, op zich zelf aangewezen was, moest zich wel voor eigen behoefte toeleggen op de rijstcultuur en teneinde in tijden van misgewas en nood over een voldoenden voorraad te kunnen beschikken, moest de aanplant grooter zijn dan de onmiddellijke behoefte. Daardoor kon er in gewone tijden rijst worden opgeschuurd, dan wel te *Plaboeanratoe* (Wijnkoopsbaai) worden uitgevoerd.

,,Met het oog op export naar Batavia van het overvloedige product werd aan de Zandbaai een moderne rijstpelmolen gebouwd, kostende ca. 2 ton. Doch deze kon trots alle voortvarendheid en energie der eigenaren, niet gered worden door de nonchalance van de bevolking en door de hier heerschende wantoestanden.''

Al zou de bevolking meer willen planten, daar nog duizenden bouws voor sawahcultuur beschikbaar zijn, daarvan kan geen sprake wezen door de enorme transportmoeilijkheden.

Verandering kwam er echter toen vooruitziende buitenlandsche kapitalisten geld staken in grootcultures. Een kapitaal van ca 7 millioen is op deze wijze belegd, dat echter niet rentegevend kon worden, doordat het geen steun vond bij de regeering. In

stede van den cultuurman zijn gang te laten gaan bij het aanleggen van wegen, werd hij op alle mogelijke wijzen gehinderd.

Men meent echter gegronde hoop te mogen koesteren, dat na het bezoek van den resident op meer hulp en steun van B. B. te rekenen zal vallen.

Om in het gebrek aan werkvolk te voorzien hebben de planters de handen ineengeslagen en de „Plantersvereeniging Djampang-koelon" opgericht, welke reeds onderhandelingen aangeknoopt heeft met een stoomvaartmij, om van overbevolkte streken, via *Tjilatjap* wekelijks honderden vrije Javaansche koelies, mannen en vrouwen, aan de Zandbaai te landen. Daar deze menschen afzonderlijke kampongs krijgen onder eigen hoofden zullen er zich zeker van deze koelies blijvend vestigen, hetzij op de ondernemingen, hetzij op de nog uit te geven sawahgronden.

De taak van den Burgerlijk Geneeskundigen Dienst.

Aan een schrijven van den chef van den B. G. D. aangaande den omvang van de taak van genoemden dienst knoopt het *Soer. Hbl.* enkele beschouwingen vast.

Als beginsel is aangenomen, dat de hoofdtaak van den B. G. D. zal liggen op hygiënisch gebied, derhalve bestaan zal in het voorkomen van ziekten, terwijl het steunen der ziektenbestrijding slechts als neventaak te beschouwen is, en het aandeel van den dienst daarin zich bepalen zal tot: *a.* toezicht op het geneeskundig personeel; *b.* verzorging der opleiding van dat personeel; *c.* bevordering der invoering en verspreiding van de westersche geneesmiddelen.

Directe bemoeienis met de individueele ziekenbehandeling zal slechts voorkomen in de volgende gevallen: *a.* voor lijders aan besmettelijke ziekten, welke de volksgezondheid bedreigen, alsmede gevaarlijke krankzinnigen; *b.* voor arbeiders van staatsbedrijven; *c.* voor landsdienaren, werkzaam bij de inrichtingen of administraties, waaraan reeds gouvernements-geneeskundigen uit anderen hoofde zijn verbonden; *d.* voor de leerlingen van internaten, verbonden aan landsinrichtingen van onderwijs, *e.* voor gevangenen.

Men zal dus trachten den B. G. D. geleidelijk los te maken van de directe bemoeienis met de oprichting en instandhouding van ziekenhuizen. Met toepassing van de bestaande subsidieregeling zal het gewestelijk, gemeentelijk of particulier initiatief bevorderd worden.

De circulaire opent dus nieuwe perspectieven. Het werd trouwens tijd, dat hier nieuwe geluiden gehoord werden, daar de B. G. D. steeds een massa beslommeringen gehad heeft met hospitalen en stadsverbanden, en met de bestrijding van ziekten, welke niet behooren tot de voor de volksgezondheid gevaarlijke besmettelijke ziekten.

„De dienst behoort zich met alle kracht te werpen op de vraagstukken van groot hygiënisch belang; bijna overal in Indië wacht men op maatregelen voor assaineering, rioleering, enz. Hoe eerder men systematisch werkt aan de oplossing daarvan, hoe beter. Prevent is better than cure."

Waar het program van den B. G. D. ook bevat de bevordering van de verspreiding van Westersche geneesmiddelen, stelt het *Soer. Hbl.* de vraag, of het geen tijd wordt, dat de dienst werkt aan de voorlichting van het niet-Europeesche publiek, in zake de tallooze patentmedicijnen, waarmee men Indië overstroomt, die zelfs in Indië gemaakt worden, en waarvoor met gebruikmaking van namen van beroemde medici men een uitgebreide reclame maakt. Aldus wordt het gevaar groot, dat de Inlander, wien het aan critisch inzicht ontbreekt, misleid wordt en zich een middel in de hand laat stoppen, dat óf niet helpt, óf voor minder geld in de apotheek te krijgen is.

Indië mist een lichaam, dat op dit gebied het publiek voorlicht. Is in deze richting niets te doen door den B. G. D.?

Een Centrale Staats IJzer- en Staalfabriek aan Straat-Soenda.

Hoewel we de laatste weken reeds een paar maal op hetzelfde onderwerp wezen, willen we om het belang der zaak ook de aandacht vestigen op het artikel van A q u a r i u s in de *Java-Bode*, dat door omstandigheden langer dan we wel wenschten bleef liggen.

Boven het artikel een drietal motto's.

„Naast onafhankelijkheid van het buitenland in zake levensmiddelen,

Onafhankelijkheid in de verkrijging der productiemiddelen door het bouwen van een staats ijzer- en staalfabriek.

De reeks ijzererts, afvalijzer, titaanijzerzand, steenkolen, waterkracht, electrische oven stelt ons daartoe in staat.

Het spoorwegnet met het rollend materieel van de Groote en dat der Kleine Soenda Eilanden en Nieuw-Guinea moet van Indisch fabrikaat worden gebouwd."

Indië is in zake de verkrijging van *levensmiddelen* afhankelijk van het buitenland, maar nog meer, waar het de verkrijging van *productiemiddelen* betreft, z.a. gereedschappen, machines, rails, rollend materieel, bruggen, kranen, schepen enz.

„Letterlijk geen enkel gereedschap of machine wordt in Indië aangemaakt. Met uitzondering van de houten dwarsliggers en de carosseriën, betrekken we nagenoeg al ons spoorwegmaterieel uit Duitschland" (en nu uit Amerika. Red.).

„*Terwijl wij nog in vollen vrede leven, is het ons op dit oogenblik bijna onmogelijk om de voor de voortbrenging onontbeerlijke productiemiddelen te verkrijgen, zelfs al wilde men er goud voor betalen.* In alle opzichten zijn wij dus economisch geknecht."

Voor ontwikkeling van een streek zijn in de eerste plaats noodig spoorwegen en sinds het midden van 1916 heeft de uitzending van rails niet meer plaats gehad.

„Is het niet beschamend te weten, dat wanneer we reizen, wij *elke seconde over een waarde van acht Duitsche gouden tienmark stukken* sporen, en dan te weten dat het *drie Indische gouden tientjes* hadden kunnen zijn."

Schr. toont dan aan dat er in Indië voldoende afzetgebied is voor een fabriek van ijzer en staal door te wijzen op al het materiaal dat er noodig is voor den bouw van spoorlijnen en bruggen, waggons en locomotieven, voor de havens, de bouwindustrie, landbouwbedrijven, de Inlandsche klein-industrie en de uitrusting van cultuurfabrieken.

Naast een staatsfabriek is er voldoende plaats voor particuliere ijzer- en staalfabrieken, doch in een kolonie is het noodig, dat de staat ter bescherming van den economisch zwakken Inlander de verhouding tusschen vraag en aanbod regelt. En zeker is het noodig, dat de staat de voortbrenging van de grondstof, die bij de vervaardiging van bijna alle productiemiddelen gebruikt wordt, *het ijzer en staal* beheerscht.

Voor de vestiging van een ijzerindustrie echter is noodig de aanwezigheid van exploitabele ijzerertsen en steenkolen in elkanders nabijheid.

Dit is het geval in *Z.-Sumatra*, waar mangaanijzerertsen en steenkolen in elkanders nabijheid gevonden worden, volgens oppervlakkige geologische onderzoekingen.

Ook op *Poeloe Laoet* treft men steenkolen aan en in *Midden-Celebes* ijzerertsen, die naar *Poeloe Laoet* overgevoerd, aldaar de vestiging van een ijzerfabriek zouden mogelijk maken. Een groot bezwaar is echter de *bereidingswijze*.

In kostbare *hoogovens*, die bovendien een z.g. *continu* bedrijf eischen, wil het kapitaal, daarin vastgelegd, rendeeren, moet uit het ijzererts het *ruwijzer* gewonnen worden, waaruit in den Bessemer convertor of Siemens-Martin-oven het *staal* bereid wordt.

De vorengenoemde bereidingswijze zou zooveel bezwaren meebrengen en de kosten dermate opvoeren, dat het voordeeliger wordt om het ijzer en staal uit Europa te betrekken.

De *electrische bereidingswijze* echter, waaromtrent een en ander te vinden is in „Materialen" van V a n R o o ij e n e n d e V o o y s, leent zich al bijzonder voor Indië, immers door de mogelijkheid de bijmengselen van het ijzer volledig af te scheiden, kan men in den electrischen oven uitgaan van goedkoope grondstoffen, b.v. afvalijzer en toch zuiver materiaal verkrijgen.

„Door dus het *afvalijzer* als grondstof voor den electrischen oven te gebruiken, kunnen we het benoodigde staal en smeedijzer in Indië zelve aanmaken," terwijl de vele watervallen in Indië den electrischen stroom kunnen leveren.

Mocht het afvalijzer niet in voldoende hoeveelheid aanwezig zijn, zoo is er nog een grondstof, n.l. het titaanijzererts, dat zich uitstekend leent voor de electrische bereidingswijze.

Bovengenoemd werk geeft daarover bijzonderheden. We lezen daar op bladz. 180 o.a. „Door het gebruik van titaan worden de eigenschappen van het metaal gewijzigd, titaanstaal heeft groote vastheid en hardheid en is toch fraaier. Dit heeft een groot afzetgebied verzekerd bij de railfabricage, daar gebleken is dat door titaan te gebruiken bij Bessemer of Siemens-Martinrails de slijtage aanzienlijk vermindert."

Schr. somt verschillende omstandigheden op, die pleiten voor het gebruik van titaanijzerzand instede van afvalijzer als grondstof voor den electrischen oven.

1e. De ijzer- en staalfabriek moet gebouwd worden in 't reduit van 's lands verdediging, wat volgens schr. gelegen zal zijn aan weerszijden van Straat Soenda, waar titaanijzerzand in groote hoeveelheid aangetroffen wordt.

2e. Door het bezigen van magneetijzerzand als grondstof krijgt men naast superieur electrisch staal, in de titaanrijke slak nog een zeer kostbaar bijproduct.

3e. Door het titaanijzerzand in den electrischen oven te smelten, kan men *zonder meer* een gietbaar product verkrijgen, geschikt om er zware blokken van te gieten, geschikt voor havendammen, beton emplacementen der kustvuurmonden enz.

De aanwezigheid van watervallen in de nabijheid van het reduit is een gunstige factor, wat den electrischen oven betreft.

Ten opzichte van het te berailen gebied zou de fabriek aan Straat Soenda ook gunstig gelegen zijn.

Wat het technisch personeel aangaat, meent schr., dat, waar de krachten in ons land wellicht te kort schieten, men in het buitenland tegen hoog salaris personen moet zoeken, die aan bijzondere ervaring grondige kennis van 't bedrijf paren.

Ten slotte wijst schr. op den Zuidoosthoek van Borneo, waarvan de exploitatie door de rijke djeloetoeng wouden en de aanwezigheid van diamanten,

goud, kolen en petroleum niet lang meer uitgesteld mag worden.

Waar in Centraal-Celebes groote hoeveelheden goed ijzererts aangetroffen worden en op *Poeloe Laoet* steenkolen, moet dit eiland gekozen worden voor een hoogovenbedrijf, daar het in de toekomst om verschillende door den schr. genoemde redenen een torpedostation voor onze vloot *moet* worden.

Zouden rails, laschplaten, wielen assen, chassis, bruggen, vervaardigd van ijzer, uit de ertsen van Celebes met steenkolen van *Poeloe Laoet*, carosseriën van djatihout uit de bosschen van *Moena*, dwarsliggers van het ijzerhout van Borneo, werkelijk een utopie moeten blijven?

Suriname.

De door den Gouverneur aan de Koloniale Staten ingediende begrooting voor 1919 is hier aangekomen.

Bij de samenstelling daarvan was men in Suriname nog niet bekend met hetgeen bij de behandeling van de begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer is gesproken en kon men ook de inzichten van den Minister van Koloniën met betrekking tot de inrichting der begrooting nog niet vernomen hebben. Wij vinden daarin dan ook terug de splitsing der uitgaven in gewone en buitengewone, waarover in de Tweede Kamer zooveel te doen is geweest.

Aan de Memorie van Toelichting zij daaromtrent het volgende ontleend:

,,De uitgaven en inkomsten werden gesplitst in die voor den gewonen dienst, en die voor den buitengewonen dienst.

Volgens die splitsing beloopen de uitgaven van den buitengewonen dienst voor 1919 *f* 1.378.500 tegen *f* 1.403.824 voor 1918, terwijl de middelen voor dien dienst geraamd zijn op *f* 210.330, tegenover *f* 191.205 voor 1918.

De uitgaven voor den gewonen dienst zijn geraamd op *f* 3.632.507 tegenover *f* 3.605.715 voor 1918, zoodat eene verhooging van deze uitgaven van slechts *f* 26.792 wordt voorgesteld.

De middelen van dezen dienst zijn geraamd op *f* 2.966.558 tegenover *f* 2.968.754 voor 1918, gevende een voordeelig verschil over 1919 van *f* 27.804, waarmede de verhooging der uitgaven kan worden gedekt.

Bij de vorige begrooting was het slechts mogelijk den gewonen dienst kloppend te maken, in de eerste plaats door aan te nemen dat het Moederland bereid zou zijn het nadeelig verschil, veroorzaakt door den druk der tijdsomstandigheden, op zich te nemen en voorts door gebruik te maken van de opbrengst der middelen van den buitengewonen dienst (met uitzondering van de terugbetaling der voorschotten), daartoe door den Minister van Koloniën welwillend afgestaan.

Volgens de hiervoren medegedeelde cijfers van de uitgaven en inkomsten van den gewonen dienst, bedraagt het tekort op dezen dienst voor 1919 *f* 665.949.

Wanneer de Gouverneur aanneemt, dat 't Moederland weder bereid zal zijn het door de tijdsomstandigheden nadeelige verschil, op den gewonen dienst becijferd op *f* 582.500, voor zijne rekening te nemen, dan blijft toch nog een bedrag van *f* 83.449 onaangezuiverd.

Ten einde den gewonen dienst sluitend te maken, zal tot dekking van laatstgenoemd bedrag, evenals verleden jaar, een deel van de middelen van den buitengewonen dienst moeten worden gevraagd. Die middelen zijn — als reeds gezegd — geraamd op *f* 210.330; van dit bedrag mag de opbrengst van de terugbetaling der voorschotten, ten bedrage van *f* 22.000, niet gebruikt worden ter bestrijding van uitgaven voor den gewonen dienst, zoodat overblijft *f* 188.330.

De Gouverneur acht het een verblijdend verschijnsel, dat, terwijl ten vorigen jare nagenoeg het geheele bedrag van de middelen van den buitengewonen dienst moest gevraagd worden om het tekort van den gewonen dienst te dekken, thans voor hetzelfde doel van het beschikbare bedrag van *f* 188.330 slechts *f* 83.449 behoeft te worden gebruikt. Voorshands zou dus dit verschil aan het Moederland, dat de uitgaven van den buitengewonen dienst draagt, tegoed geschreven kunnen worden. Dit is in overeenstemming met het financieele plan.''

Thans verder in te gaan op dit ontwerp van de voorloopige begrooting achten wij niet noodig. Wij zullen de door den Minister van Koloniën in te dienen begrooting afwachten. Hoezeer alles door den oorlog vertraging ondervindt, moge blijken uit de omstandigheid, dat de Surinaamsche begrooting voor 1919 door de Koloniale Staten vóór den tweeden Dinsdag der maand Mei is vastgesteld, terwijl de begrooting voor 1918 nog niet door de Eerste Kamer is goedgekeurd.

* * *

Volgens de laatste berichten wordt het gebrek aan voedingsmiddelen in Suriname steeds nijpender. ,,De West'' van 8 Maart schrijft, dat de Directeur van den landbouw in een vergadering van de Surinaamsche Landbouwvereeniging heeft medegedeeld, dat wegens de afnemende rijstvoorraden in de kolonie, de rantsoeneering nog sterker dan te voren moet worden toegepast. Daarom zouden in die week slechts 75 balen rijst beschikbaar zijn voor de plantages, welker normale behoefte 600 balen per week bedraagt. Het ontbrekende zou met maïsmeel worden aangevuld.

Spreker deelde verder mede, dat de Gouverneur niet geheel gerust is over de vraag, of Suriname Argentijnsch meel zou kunnen ruilen voor Demerara-rijst. De Gouverneur van Demerara had geseind, dat Amerika weder uitvoer van meel naar Demerara heeft toegestaan. Hij is bereid voor elke 9 pond meel, die door Suriname wordt geleverd aan kooplieden te Demerara, vergunning te geven tot uitvoer van 10 pond rijst voor Suriname.

De hoeveelheid rijst, die voor Paramaribo beschikbaar wordt gesteld, bedroeg 25 balen per dag.

Hetzelfde blad schrijft, dat de Vulcanus nog niet van Curaçao was vertrokken. Men wachtte op een telegram uit Nederland in zake den vrachtprijs. De Kon. W. I. Mail heeft voor het vervoer 8 dollars per 100 K.G. gevraagd, waartegen de Gouverneur bezwaar maakte. Volgens ,,De Surinamer'' van 14 Maart zou de Gouverneur naar Curaçao geseind hebben om het schip te laten vertrekken, de geldkwestie als bijzaak beschouwend. De Gouverneur van Curaçao seinde terug, dat het schip op instructies van Amsterdam moest wachten, waarop de Gouverneur den Minister verzocht om de zaak te bespoedigen.

Hetzelfde blad deelt mede, dat de rijstdistributie voor Paramaribo is stop gezet. Daardoor wordt de bevolking genoodzaakt maïs en aardvruchten te gebruiken. De aardvruchten zijn voortreffelijke voedingsmiddelen.

Verder lezen wij in het blad, dat er ernstige klachten worden vernomen tegen de voedingsmiddelencommissie, omdat zij weinig takt en beleid toont voor de haar aangewezen taak. Uit hetgeen het blad tot staving van zijn oordeel mededeelt, zouden wij zeggen: tout comme chez nous.

Daarna neemt het blad het volgende bericht uit ,,Suriname'' van 12 Maart over: ,,Eenigen tijd geleden bood een koopman alhier het Bestuur aan 2000 balen rijst te leveren aan het Gouvernement. De kooper, een Engelsche firma, had evenwel de eisch gesteld, dat de rijst niet aan de firma C. Kersten en Co. mocht worden afgestaan. Over dezen eisch, een uitvloeisel van de huidige treurige vijandschap tusschen de naties, mogen wij neutralen denken, zooals wij willen, een bezonken beleid hadde het zwaarste laten wegen.''

Het blad, de juistheid van het bericht bevestigende, acht de weigering van het Bestuur om den koop te sluiten onverantwoordelijk.

,,Suriname'' had nog aan het bericht deze opmerking toegevoegd: ,,Wij zijn er zelfs overtuigd van, dat als de firma C. Kersten en Co. van dezen eisch geweten had, zij zelf de Gouverneur geadviseerd zou hebben er overheen te stappen.''

* * *

In het nummer van ,,Suriname'' van 12 Maart trof ons het volgende bericht: ,,Naar wij vernemen worden spoedig twee Holl. mijn-ingenieurs verwacht om voor het Suriname-Studie-Syndicaat de mogelijkheid van bauxiet-ontginning te bestudeeren.

Zij zijn welkom! Maar toch mogen wij de opmerking niet achterhouden, dat wij van het Studie-Syndicaat een actie in andere richting hadden verwacht.

Aan kapitaal vor bauxiet-ontginning zal het ons zeker niet ontbreken. Het Hollandsche kapitaal hebben wij voor andere dingen noodig — in de eerste plaats voor den landbouw.''

Wij gelooven, dat het bericht op een misverstand berust en dat het Studie-Syndicaat niets met de zaak uitstaande heeft.

* * *

In de Surinaamsche bladen veel geschrijf over de door de Koloniale Staten goedgekeurde verordening op den arbeidsplicht. Zooals wij onlangs schre-

ven zijn groote moeilijkheden bij de toepassing te verwachten. Veel bestrijding ontmoet de tewerkstelling op de plantages en het is te hopen, dat het daartoe niet komen zal. Men mag vertrouwen, dat de uitvoering veel zal goedmaken, waar de voorschriften der verordening te kort schieten.

Tegen den arbeidsdwang op zich zelf kan niemand in Suriname bezwaar hebben, wanneer men let op hetgeen in andere landen te dien opzichte geschiedt.

* * *

De oorlog brengt eigenaardige verrassingen. Zoo deelt „De Surinamer" van 10 Maart mede, dat men wegens papiernood verplicht is het blad...... in grooter formaat te doen verschijnen. Het oude formaat papier is n.l. niet meer te verkrijgen.

* * *

In het verslag in de „N. R. Ct." van 21 Mei van de op dien dag gehouden jaarvergadering van de Vereeniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche Bezittingen lezen wij sub 2 van de in het vorige jaar gedane werkzaamheden:

„Suriname vormde een punt van bespreking, wat tengevolge had, dat de vereeniging zich in contract stelde met den heer Leys te Paramaribo, op wiens adviezen gewacht wordt, alvorens meer practisch op te treden voor de noodlijdende broeders in onze West."

* * *

De bespreking van eenige geschriften, die ons uit Suriname zijn toegezonden, moeten wij tot een volgend nummer uitstellen.

Een aardig artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz over „Visscherij in Suriname" (met twee mooie kiekjes) in „Indië" van 22 Mei bevelen wij onzen lezers ter lezing aan. Evenzoo de interessante mededeelingen uit het Rijksarchief in Zeeland door F. E. Baron Mulert in de „Navorscher": „Emigratie naar Suriname voor 250 jaren" (Vrijdomme van degene die met haere personen, huysgesinnen en gevolgh nae Surinaeme gaen, gedagteekend 6 Juli 1668), een Brief van Lichtenbergh aan de Staten-Generaal, gedagteekend 24 Febr. 1671 en een Adres der ingezetenen van Suriname aan de Staten van Zeeland, van 11 Maart 1671.

Naar aanleiding van het ingezonden stuk „*Emigratie van Suriname na den oorlog*", in ons nummer van 16 Mei schrijft ons de heer *W. J. van Dam* alhier:

Voor ± 10 jaren verscheen in Daheim eene serie artikelen „Die Deutschen im Auslande", waarin ook en nog al uitvoerig de toestand der D. in Brazilië werd behandeld, n.l. de koloniën die zij vormden in de Staat Sta Catharina met de hoofdstad Blumenau. De D. in Rio, Santos en Bahia zijn Reichsdeutschen en *niet* genaturaliseerd zooals die in 't zuiden; die in het zuiden zijn meerendeels nakomelingen van emigranten die reeds sedert 1848 vooral in Baden en omgeving het „Preussenthum" ontweken. Merkwaardig genoeg spreken de kinderen al spoedig Portugeesch en de kl. kinderen kennen haast geen Duitsch meer, zooals ik in mijn handelspraktijk herhaaldelijk ondervond. Wel heeft men getracht door uitzending van onderwijzers uit Duitschland de vaderlandsliefde warm te houden, doch de betaling was slecht en die vaderlandsliefde ging niet verder dan wat liedjes zingen, overigens: ubi bene, ibi patria!

En 't gaat hen héél goed. Ook de Braz. Reg. laat hen met rust. 't Zijn burgers die geen soesah geven, prompt belasting betalen — als 't moet nog wat méér — wat kunnen zij beter verlangen?

Wat de Duitsche kolonist in D.-Süd-West-Africa betreft — in Togo zijn 't meest groote N.V. — en in D.-Ost-Afr., die heeft 't daar óók goed en zal onder een liberaler Eng. of Fr. bewind — mits vrij van alle wraakideé — zich vrijer gevoelen dan thans, want 't was er een echte „Feldwebel Herrschaft" en commercieel en financieel was hij geheel afhankelijk van de Hamburger of Bremer firma's aan de havens, die hem voor de oogst niet te veel betaalden, hem zijn behoeften duur aanrekenden en *dwongen* om door *hen* alles te importeeren. Ik heb meerdere klachten daarover ontvangen van Duitsche farmers. Zoodat ik niet geloof zij hun hoeven in de steek zullen laten om naar Suriname te trekken; dan waren ze wel gek.

De Kolonisten van Duitschen stam in Australië worden — mits ze hun fatsoen houden — niet gemolesteerd en zijn verstandig genoeg stil hun zéér loonend bedrijf van vrucht-teeler of veefokker voort te zetten, soms hun naam te Angliseeren.

Vergeef mij deze uitwijding, doch vooral van Duitsche zijde geeft men nog al eens geheel valsche voorstellingen tegenwoordig van die toestanden. Het boek — *officieel* gesteund — „das grosze Heimweh", van Rud. Herzog, 1913, was dan ook een complete failure, het liet 99 pCt. der Duitschers......... ijskoud!

Ubi bene ibi patria!!

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Bond van Inlandsche Pandhuisbeambten. Deze heeft weer eens vergaderd. Een kleine honderd personen — zoo lezen wij in de *Kaoem-Moeda* — vulden de niet al de ruime feestzaal der Sociëteit „*Panti Harsojo*" (Semarang), alwaar, behalve ongeveer 80 leden van den Inlandschen Pandhuisbond, vertegenwoordigd waren de Inlandsche bonden van beambten der B. O. W. en P. T. T., de V. S. T. P. enz., enz., zoomede de *Sarekat Islam* en *Boedi-Oetomo*. Slechts één Madoerees woonde de vergadering bij. Alvorens tot de besprekingen over te gaan, deelde de Voorzitter aan zijn aandachtig auditorium mede, dat hij van de verschillende afdeelingen en groepen der B. I. P. B. schriftelijk dan wel telegraphisch bericht had ontvangen van hun volkomen instemming met het optreden van het hoofdbestuur inzake de Griseesche ontslagkwestie — een motie van vertrouwen dus. Vervolgens bracht hij verslag uit van de audiëntie bij den Gouverneur-Generaal en las het regeeringsbesluit voor, waarbij de ontslagen Adjunkt-Administrateur en schatter van Grisee in eere waren hersteld. Het hoofdbestuur had in het ontslag der dertien andere Griseesche pandhuisbeambten berust. Zij waren wegens dienstweigering uit hun ambt ontzet. Aangezien zij echter waren gevallen als slachtoffers van het solidariteitsgevoel, stelde hij voor hun een onderstand te verleenen en wel gedurende twaalf maanden, omdat zij, in verband met de bestaande bepalingen, niet eerder dan na verloop van een jaar opnieuw in gouvernementsdienst kunnen worden opgenomen. *Moefakat* (accoord) zeide de vergadering en vond 't goed, dat gedurende dien tijd de contributie met 20 cent per maand zal worden verhoogd. Voor de eerste drie maanden bovendien nog met 5 cent.

Niet minder dan 1600 pandhuisbeambten zouden hun betrekking hebben neergelegd, als de eisch der B. I. P. B. niet was ingewilligd. De indruk wordt gegeven, alsof de Landvoogd onder den druk dezer bedreiging gezwicht zou zijn. Want toen hij — de Voorzitter — voorstelde om te protesteeren, niet zoozeer tegen het *ontslag* van een pandhuisbeambte te Sléman, als wel tegen *één der motieven* daarvan, n.m. dat hem in zijn ontslagbesluit als fout werd aangerekend, *dat hij in kranten schreef*, schreeuwde de vergadering, vóórdat zij nog wist, wat de eigenlijke reden van dit ontslag was: „*Protes, protes*". 't Bleken herhaaldelijke tekortkomingen te zijn, waarom de ontslagene niet meer bij den pandhuisdienst mag dienen. Nu dan zouden zij in elk geval bij den Gouverneur-Generaal en den Hoofd-Inspecteur van den pandhuisdienst protesteeren tegen de belemmering van vrije gedachtenuiting, — dat was niet in den dienst gebeurd. De pandhuisbeambten moeten vrij zijn in de verkondiging hunner meeningen. Maar er was bovendien nog wat anders: de ontslagene was bijwijze van straf reeds van Poerwokerto naar Sleman overgeplaatst en werd, nadat hij daar vijf dagen werkzaam was, uit zijn ambt ontzet. Dat was te erg, (*terialoe kras di tindes*). Een der aanwezigen was niet tevreden met den door den G.-G. in uitzicht gestelden raad van onderzoek; hij noemde dien *pientjang* (kreupel) en wenschte een scheidsgerecht, welks uitspraken bindend moesten zijn — net als bij de Holl. IJzeren Spoorweg-Mij. Tusschen de bedrijven door werd een motie aangenomen, welke bedoeld was als antwoord op de motie van afkeuring van den Europeeschen Pandhuis Bond. Bij de behandeling van elk onderwerp hadden de sprekers 't over de slaatsche onderworpenheid der *boemipoetra* (kinderen van het land); de een na den ander verklaarde zich tegen het hurken en het brengen van den *sembah* — dat was evenals het Maleisch spreken, het uitgangspunt en het slot van elke rede. De afgevaardigde der V. S. T. P. vertelde, dat, wanneer hij werd aangeroepen met: „Hé man!" zijn antwoord was: „Na". (man is in 't Javaansch een verkorting van *paman*=oom en *na* is gelijk aan neef). Zij hadden er genoeg van om als *boedak* (slaaf) te worden behandeld; zij waren dat in de oudheid geweest van hun eigen vorsten en nu — dat werd niet gezegd — allen begrepen 't wel. De administrateurs vinden 't goed, dat zij eenvoudig met *toewan* worden toegesproken, maar als zij een boodschap aan mevrouw moeten overbrengen, is 't: „zeg dit of dat aan *bendoro njonjah!*"

Aldus tot in den treure op hetzelfde onderwerp terugkomende, werd daarover nogmaals breed uitgemeten, toen het voorstel aan de orde kwam om een bond op te richten van Inlandsche vakvereenigingen. Aanvankelijk wisten de meeste sprekers niet, waarover 't ging, wat met dien vakbond zou worden bereikt; de een wilde een bond, waaraan alle vakvereenigingen zouden worden onderworpen; een ander sprak over *kamerdikan*, wilde als een behoorlijke koelie door zijn mandoer behandeld worden en niet als slaaf. Een derde gaf toch de voorkeur aan volkomen gelijkheid, ook ten opzichte van salaris bij gelijke dienstprestatie en verwierp de meerdere behoeften van een Europeaan, als een sprookje. Een der aanwezigen wilde weten, of hij ook met zijn eigen *bangsa* maleisch moest spreken, waarop een ontkennend antwoord van den Voorzitter volgde; — die taal moest blijven Javaansch; alleen tegenover niet Javanen dient Maleisch te worden gesproken. Of een Javaan *djawa ngoko* dan wel *kromo* wenscht te spreken, laag

dan wel hoog Javaansch, moest ieder voor zich zelf uitmaken. Om dit fameuse doel nu te bereiken zal een bond van Inlandsche vakvereenigingen worden opgericht. Zij zullen zich dus tot een bond vereenigen, waarvan de leden het Maleisch spreken, niet hurken en geen *sembah* maken!"

Van het verhandelde op de hierboven bedoelde audiëntie van een deputatie van het hoofdbestuur van den P. P. P. B. bij den Gouverneur-Generaal lezen wij in de *Neratja* het volgende verslag: De bij den Landvoogd voorgebrachte bezwaren bestonden in hoofdzaak uit grieven tegen den Europeeschen administrateur, die, ondanks den reeds kenbaar gemaakten wensch van de Regeering, nog steeds gesteld is op overdreven hormatbewijzen, hetgeen een belemmering is voor den vooruitgang van het personeel. Een Inspecteur noemde het gedrag van het personeel te Soerabaja eens ,,*koerang adjar*" (onwellevend), omdat zij het waagden Maleisch tegen den Inspekteur te spreken, in stede van Javaansch. Ook hadden zij niet gehurkt voor den Inspekteur. Na de ongeregeldheden te Semarang zag de dienstchef in, dat het noodig was om per rondschrijven bekend te maken, dat de regeering van meening was, dat de overdreven hormat-gebruiken niet meer geëischt mochten worden bij den pandhuisdienst. De eenige uitwerking dezer circulaire was, dat een paar administrateurs na een bezoek van een Inspecteur aan het personeel verkondigde, dat zulk een wensch van de regeering alleen maar goed stond op papier, doch dat van toepassing geen sprake kon zijn. De administrateurs kunnen handelen naar believen, omdat zij gedekt zijn door een ,,doofpot circulaire" *(circulaire pemboengkem)*. In die circulaire staat vermeld, dat iedere beambte, die zich bij den dienstchef beklaagt, hetzij over den administrateur of over den dienst in 't algemeen, zijn bezwaarschrift heeft in te dienen door tusschenkomst van den betrokken administrateur, die het voor gezien moet teekenen. Zonder deze ceremonie zal rekwestrant worden gestraft, ongeacht of de voorgebrachte bezwaren gegrond of ongegrond zullen worden bevonden, terwijl aan de klacht geen verdere aandacht zal worden geschonken. Dit is de oorzaak, dat niet vele beambten zich durven te beklagen over ondervonden onheusche behandeling in den dienst. Volgens berichten, moeten ook heel wat requesten zonder meer door den administrateur zijn gedeponeerd, zoodat de betrokken beambte eenvoudig niet in de gelegenheid wordt gesteld om zijn grieven bloot te leggen. Het hoofdbestuur deelde mede, dat het reeds in het bezit is van 2000 stemmen uit een totaal van 2700 leden, die een afkeurend oordeel vellen over de handelingen van den dienstchef, hetgeen natuurlijk gevaarlijk wordt voor de rust en orde in den dienst. Van de 2000 stemmen zijn er niet minder dan 1000, die tevens hebben verklaard op 31 December 1917 hun ontslag te zullen nemen, indien niet vóór den 25en Dec. met de belangen van de 15 ontslagen collega's rekening wordt gehouden. De G.G. antwoordde hierop, dat de kwestie Grisee nader zal worden onderzocht. Omtrent het ontslag der beide beambten kon de Landvoogd nog geen definitief oordeel vellen. De 13 ontslagen beambten zijn niet van schuld vrij te pleiten. Hoewel hun gezegd werd om met het nemen van ontslag te wachten tot den 30en, verschenen zij op den 29en reeds niet meer op het werk, zoodat zij ontslagen moesten worden wegens dienstweigering. Indien zij echter berouw willen toonen en schuld bekennen, dan zal de pandhuisdienst of een andere tak van dienst wel een herplaatsing van die menschen in overweging willen nemen. Zijne Exc. is van oordeel, dat de handeling der 13 beambten ten zeerste onbezonnen en afkeurenswaardig is. Beter ware geweest de grieven bloot te leggen in een geargumenteerd bezwaarschrift, dan zoo'n opgewonden telegram aan de regeering te verzenden. Een rustige en zakelijke klacht zou natuurlijk meer effect hebben. De regeering zal hare ambtenaren steeds op hun plichten wijzen en ook niet aarzelen, diegenen te straffen, die te kort mochten schieten in die plichten. Aan den anderen kant wenscht de regeering ook van het hoofdbestuur van den Inlandschen Pandhuisbond, dat het niet het werk van de Regeering bemoeilijkt door een onbezonnen optreden. Het bestaan van een ,,doofpot circulaire" is den Landvoogd niet bekend. Zijne Exc. zal ter zake een onderzoek instellen. Ook zal Zijne Exc. overwegen het in het leven roepen van een scheidsgerecht bij den pandhuisdienst. Bij eventueele grieven der leden verdient het aanbeveling, dat het hoofdbestuur begint met een grondig onderzoek in te stellen, om dan later met een geargumenteerde klacht bij de regeering te komen. De regeering zal steeds rechtvaardigheid betrachten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

— **Pandhuistoestanden.** Uit de *Bintang Soerabaja* en andere bladen wordt hieronder geresumeerd, wat eigenlijk bij de zaak hierboven bedoeld, voorgevallen is: Een Inlandsch adjunct-administrateur en een schatter waren in dienst zóó brutaal tegen hun chef, den Europeeschen administrateur, dat de Inspecteur er aan te pas kwam. Het hoofd van den pandhuisdienst, zich toevallig in de buurt bevindende, begaf zich naar Grisee, onderzocht de zaak en stelde beide Inlandsche beambten in het ongelijk. Zij werden ontslagen. Bij het onderzoek kwam aan het licht, dat over den adjunct-administrateur reeds zulke slechte rapporten waren ingediend, dat hij, op grond daarvan alleen reeds, uit den dienst ontslagen behoorde te worden. Dit werd hem door den chef voorgehouden en de man gaf toe, dat het zoo was. Hij bekende verder in de zaak met den administrateur geheel en al ongelijk te hebben; hij erkende het ontslag te hebben verdiend en hij beloofde den chef zijn verontschuldigingen aan te bieden aan zijn administrateur; dat zou hem het vinden van een ander baantje gemakkelijker maken. De chef van den pandhuisdienst vertrok weder van Grisee, in de overtuiging naar plicht en geweten gehandeld te hebben en vertrouwende, dat de zaak nu van de baan was. Maar de adjunct-administrateur hield zijn aan den hoogsten chef gegeven woord niet. Hij wendde zich tot het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche pandhuisbeambten*, van welken bond voorzitter is de vicepresident van de Centrale S. I., tevens voorzitter van de plaatselijke S. I. te Soerabaja. Dat hoofdbestuur zond een deputatie naar den Gouverneur-Generaal, welke deputatie den 22en December Ao. Po. door Zijne Excellentie in gehoor ontvangen, de belangen van den woordbreker voorstond en tevens die van 13 beambten, die te Soerabaja zonder meer hun werk hadden neergelegd. Het wordt op zich zelf reeds vreemd genoeg geacht, dat de Landvoogd in audiëntie ontving een deputatie, welke buiten den dienstchef om, recht kwam zoeken voor een paar beambten in 's lands dienst, die op volkomen regelmatige wijze door den verantwoordelijken dienstchef ontslagen zijn. Nog vreemder wordt 't genoemd — daar het twijfel veronderstelt aan de onpartijdigheid en de rechtvaardigheid van den dienstchef — dat de audiëntie werd toegestaan, ofschoon de Landvoogd bekend kon zijn met de motieven tot het ontslag, welke motieven, als gezegd, feitelijk buiten de zaak stonden. Maar de beslissing der Regeering heeft de deur dicht gedaan. Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 Januari 1918 No. 44 is het hoofd van den pandhuisdienst uitgenoodigd om zijn beschikking van 6 en 27 November j.l. in te trekken, voor zoover daarbij aan *Raden Isman*, ook genaamd *Atmowidjojo*, adjunct-administrateur bij het pandhuis te Grisee, en aan *Prantjotoredjo*, eerste schatter bij dat pandhuis, eervol ontslag uit hun betrekking werd verleend. Verder is bij hetzelfde besluit de Directeur van financiën uitgenoodigd aan genoemde personen uit te betalen hun tractementen over de maanden November en December, terwijl aan het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche Pandhuisbeambten* is medegedeeld, dat beide ontslagen beambten in 's lands dienst herplaatst zullen worden. De Regeering heeft 't bij deze beslissing niet gelaten. Zij heeft n.l. ook het oor geleend aan de vertoogen der deputatie uit het hoofdbestuur van den *Inlandschen pandhuisbond* ten behoeve van de dertien Inl. beambten te Soerabaja, die er niets in zagen, zonder meer, den dienst te verlaten. Die menschen wilden immers niet langer werken, namen hun ontslag en richtten een ,,ultimatum" tot den chef van den dienst, telegrafisch, om kracht bij te zetten aan den eisch. Welnu, ook tegenover deze menschen, die elk begrip van voegzaamheid met voeten traden, heeft het hoofd van den pandhuisdienst ongelijk gekregen. Maar in dit geval kon de Regeering niet zoover gaan als in zake den onbetrouwbaren en ongeschikten adjunct-administrateur. Wat haar misschien wel gespeten zal hebben. De Regeering heeft de 13 aanstaande volksopheffers doen weten, dat zij vrijwillig hun ontslag genomen hadden; maar dat zij zich alsnog om herplaatsing konden wenden tot het hoofd van den dienst en zoo deze daartoe ongenegen mocht blijken, bij andere takken van 's lands dienst zich konden aanmelden.

Verder wordt nog medegedeeld, dat op den 1en Januari j.l. te Soerabaja een groep van veertig Inl. beambten, onder wie ook de voorzitter van het hoofdbestuur van den *Bond van Inlandsche pandhuisbeambten* — de man, die weinige dagen te voren door den G.G. in audiëntie was ontvangen — onder ketelmuziek en schimpwoorden voor het huis van den Inspecteur en den administrateur van den pandhuisdienst demonstreerden.

Betreurd wordt 't, dat tengevolge van de Inlandsche evolutie er tal van Inlanders zijn, die eenigermate ontwikkeld, van meening zijn, dat zij zich onder en boven de wet kunnen stellen, hetgeen met name bij den pandhuisdienst reeds lang wrijving tusschen Europeesch en Inlandsch personeel heeft doen ontstaan, een wrijving, welke er reeds toe geleid heeft, dat de Bond van Europeesch pandhuispersoneel kortelings heeft besloten, geen Inlandsche beambten meer als lid aan te nemen.

Eenigen tijd geleden kwam het in het pandhuis

te Wonokromo voor, dat een Inlandsch beambte, die een standje kreeg van den betrokken controleur, dezen eenvoudig den rug toedraaide en heenging. Een paar dagen, nadat de uitspraak van den Landvoogd bekend was geworden, weigerden de Inlandsche beambten van hetzelfde pandhuis, op het vastgestelde aanvangsuur hun werkzaamheden te beginnen, zeggende, dat zij eerst het een en ander met elkaar te bespreken hadden. Nadat de heeren hun besprekingen beëindigd hadden, gingen zij het pandhuis binnen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De verdediging van Britsch-Indië.

Sir Ibrahim Rahimtoela heeft een nieuw verdedigingsontwerp voor Indië opgemaakt, waarbij hij rekening houdt met de door den oorlog meer naar voren gebrachte inzichten en dat hij aangeboden heeft aan de regeering in Br. Indië. (Times of India, mail-edition, 2 Febr. 1918).

In 't verleden kon, volgens den ontwerper, Indië volstaan met een klein leger, berekend tegen de aanvallen uit de grenslanden, en voor de bescherming ter zee kon 't geheel vertrouwen op de vloot van 't moederland. Door de gebeurtenissen der laatste jaren is dit anders geworden. Al is de Br. vloot even krachtig gebleven, door 't optreden van onderzeeërs en vliegmachines is het beschermend vermogen voor Indië afgenomen. Wel heeft de Br. zeemacht de zeeën schoongeveegd en de vrije beweging voor de handelsvloot opengehouden, maar 't vraagstuk van 't meesterschap ter zee is toch veel ingewikkelder geworden, Engeland zelf zal dit voor de Indische wateren niet meer kunnen verzekeren. Behalve met de mededingers in Europa, moet ook volle aandacht aan Japan geschonken worden. De goede verhouding met dit rijk kan verkeeren, wie den vrede wil, heeft zich tegen deze kans te wapenen.

De voorsteller neemt niet aan, dat na dezen krijg niet meer op een wereldoorlog gerekend behoeft te worden. Wijs staatsbeleid mag de mogelijkheid van een aanval op Indië niet terzijde leggen. Dit geldt evenzeer voor de andere gedeelten van het rijk op verren afstand van 't moederland. Elk der zelfstandige onderdeelen zal op eigen verdediging bedacht moeten zijn. Van dit denkbeeld uitgaande is 't ontwerp voor Indië opgemaakt. Elk onderdeel zal een onverwachten stoot moeten kunnen weerstaan in afwachting dat de krachten van de over geheel de wereld verspreide andere deelen van 't rijk tot samenwerking kunnen komen, waarbij niet op samenwerking met bondgenooten gerekend mag worden.

Indië zal zijn weermacht naar eigen behoeften, begrippen en middelen moeten samenstellen. Daarbij meldt zich al dadelijk de vraag om een voldoende weermacht ter zee dringend aan. Deze behoeft niet uit dreadnoughts en super dreadnoughts te bestaan, lichtere slagschepen en kruisers, met een goed uitgeruste macht onderzeeërs en vliegmachines, zullen de oplossing geven. Deskundigen moeten over 't benoodigde aantal en de types oordeelen. Deze scheepsmacht zal versterking vinden in de voor oorlogsdoel om te zetten handelsschepen, de handelsmarine moet hiertoe georganiseerd worden. 't Leger moet in aantal veel sterker worden dan 't tot nu toe was. Indië heeft een overdaad van krachten beschikbaar, die ook zoo noodig beschikbaar zullen zijn om buiten de kolonie op te treden. De wederkeerige steun moet op wederkeerig vertrouwen berusten.

De weermacht behoeft niet doorloopend onder de wapens te zijn. 't Meerendeel kan in tweede lijn beschikbaar blijven, terwijl 't intusschen de gewone bezigheden als burger in de maatschappij verricht, na eerst voldoende geoefend te wezen.

Natuurlijk dringt de vraag zich op: waar 't geld van daan moet komen. De financieele toestand waarin Indië zich na den oorlog zal bevinden, maakt dit tot een netelige kwestie. Niet alleen 't aanschaffen en oprichten zal enorme sommen eischen, maar er zijn daarna geregeld blijvende uitgaven aan verbonden. De moderne oorlog stelt voor de vloot- en legerbehoeften eischen, die alles wat men vóórdien aannam, verre overtreffen. De schr. waagt zich niet aan een becijfering, hij geeft beschouwingen, die den grondslag voor een financieele politiek kunnen uitmaken en hij zegt dan: wat 't ook moge kosten, de oplossing moet er komen, want 't alternatief van onvoorbereid te blijven kan niet gewild en aanvaard worden.

Indië is een landbouwgebied. 't Heeft uitgebreide handelsrelatiën met de geheele wereld. Het voert meerendeels grondstoffen uit, het voert meerendeels verwerkte goederen in. Dit is geen gezonde toestand. Volgens een goed beginsel moet een land zich zelf zooveel doenlijk trachten te helpen. Indië is eigenlijk arm aan eigen verwerking. Verrassend voor ons luidt zeker, dat Rahimtoela den door Engeland aan Indië opgelegden „vrijhandel” als een der voornaamste oorzaken van dien toestand beschouwt. Hij wil niet beoordeelen in hoever deze handelspolitiek de beste kan zijn voor 't moederland, maar voor Indië keurt hij haar stellig af. De in Indië aanwezige factoren tot ontwikkeling van een eigen nijverheid kunnen niet tot hun recht komen. Indië moet volslagen vrijheid krijgen om zijn eigen fiscale politiek te regelen.

De schr. wijst hierbij op den reusachtigen groei van de Japansche industrie. Een dertigtal jaren geleden had dit eilandenrijk een arme landbouwbevolking, die voor de nijverheidsvoortbrengselen afhankelijk was van anderen. De staatslieden stelden vast, dat Japan om groot te worden, sterk genoeg moest zijn, zoowel defensief als offensief. Aan den eisch, om hiertoe financieel sterk genoeg te worden, werden alle andere maatregelen ondergeschikt gemaakt. Industriën werden aangemoedigd en geholpen op allerlei manieren, wanneer noodig werden hiertoe tarieven toegepast. Wanneer een betrekkelijk klein land als Japan in een kort tijdsbestek zich een leidende positie in de wereldstaatkunde heeft weten te verwerven, waarom zou 't grootere Indië onder gunstiger omstandigheden hiertoe dan niet in staat zijn te achten? 't Door Japan uitgevoerde program kan, met eenige noodzakelijke wijzigingen, gemakkelijk vor Indië toepasselijk worden gemaakt.

Toch moet hierbij ook op een groot verschil gelet worden. Japan heeft een eigen regeering, 't is vrij alle stappen te nemen, die het zelf noodig oordeelt. Indië staat onder Britsch bestuur. De regeering der kolonie berust in de eerste plaats bij de vertegenwoordigers van 't Britsche volk, en wordt uitgeoefend door 't kabinet en den staatssecretaris (minister). 't Kabinet geeft de te volgen politiek aan, de staatssecretaris voert deze uit, door bemiddeling van den gouverneur-generaal in rade. De Br. nijverheid heeft er belang bij Indië afhankelijk van 't moederland te laten blijven. Blijft dit zoo, dan is 't vinden van een goede oplossing voor 't vraagstuk van Indië's emancipatie en weerbaarmaking niet mogelijk.

Vooral wijst schr. op den invloed die uitgaat van de nijverheid in Lancashire. Deze zal tijdelijk een offer moeten brengen. Haar uitvoer aan katoen en stukgoederen naar Indië was belangrijk en nam gestadig toe. Indië is intusschen zelf ook tot textiel-industrie gekomen, zonder dat dit de stijging van den invoer verminderd heeft. Door grooter uitbreiding van deze inheemsche nijverheid, zal de invoer uit Engeland minder snel groeien, maar er is verschil in hoedanigheid en er zal zeker toename van vraag zijn, zoodat Lancashire zich niet te zeer behoeft te verontrusten.

In een vrij uitvoerig pleidooi tegen den vrijhandel, toont de voorsteller niet te weten, dat Nederland deze ook toepast en er wel bij vaart, hij acht hem alleen voordeelig voor de bijzondere omstandigheden, waarin Engeland zelf den wereldhandel te drijven heeft. De Br. kroonkoloniën hebben ook het vrijhandelstelsel prijs gegeven om in protectie haar heil te zoeken. Zij geven een zeker voorrecht aan 't moederland, maar hun nijverheid wordt door tarieven beschermd. Hieraan schrijft Rahimtoela den hoogeren bloei van Australië en Canada toe. Door Indië fiscale autonomie te geven zal het het middel krijgen om zich zelf weerbaar te maken en om hulp te brengen in andere deelen van 't Br. rijk, wanneer deze bedreigd worden. Engeland zal zoo onafhankelijk worden van bondgenooten, 't Br. gemeenebest zal sterk genoeg worden om de hulp van anderen te kunnen ontberen. De bedoeling is niet uit de inkomende rechten de krijgsuitgaven te dekken, maar in 't verdedigde stelsel is een algeheele opbloei van Br. Indië gedacht, waaruit de middelen, noodig voor de weermacht, van vele zijden zullen zijn te putten.

Met aandrang wordt in den laatsten tijd gevraagd om zelfbestuur voor Indië. Van regeeringswege is 't instellen van een verantwoordelijk zelfbestuur na den oorlog toegezegd. De staatssecretaris Montagu heeft Indië bezocht om dit voor te bereiden. Volgens den voorsteller hangt 't welslagen van de te nemen maatregelen af van de vraag of Engeland eerlijk vertrouwen stelt in 't Indische volk, ook voor de toekomst. Bestaat 't geloof aan de gehechtheid van Indië, aan de oprechte bedoeling om met de andere kroonkoloniën mee te werken tot den bloei van 't groote Br. rijk, dan zal 't Indische vraagstuk gemakkelijk zijn op te lossen. 't Komt er minder op aan of de nieuwe te trekken lijn samenvalt met die welke in 't schema der congress league is aangegeven, de overheerschende eisch is dat 't vaste geloof wordt geschonken aan de ontwikkelde klasse dat Brittannië 't Indische volk als vol beschouwd, dat de geheele verdere houding tegenover Indië, die zal wezen van eerlijk gemeende onderlinge samenwerking, om de belangen van Indië te dienen, ook met dien verstande, dat waar botsing mocht ontstaan tusschen de belangen van twee deelen van 't rijk, 't belang van Indië in Indië voorrang zal moeten genieten; dat de grondslag van de verhoudingen binnen 't rijk die zal wezen van p a r t n e r s van een firma, die b r a n c h e s heeft in verschillende deelen van de wereld, zoodat elke branche haar zaken op de meest voordeelige wijze ontwikkelt tot eigen bloei zoo bijdragend tot de welvaart van de geheele firma.

Zoo ziet de voorsteller voor Groot Brittannië een groote toekomst, waarin 't de edele beginselen, waarvoor 't deelneemt aan den wereldoorlog, zal kunnen verwezenlijken, maar dan niet meer door de opoffering van mannen en geld, maar door vreedzame toepassing van zijn macht en invloed.

Indië moet economisch en industrieel verheven worden, daardoor een sterk leger en een sterke zeemacht kunnen onderhouden. Dan zullen er twee Brittannië's komen, een in 't Westen, één in 't Oosten, beide sterk, machtig, bloeiend, gereed en bereid om schouder aan schouder te staan voor 't welzijn van 't menschdom. Dit is niet alleen de eenige oplossing voor 't Indische-, maar ook voor 't Britsche vraagstuk.

Deze beschouwingen ontleenen bijzondere actualiteit aan het pas gesloten **tractaat tusschen Japan en China,** waardoor een samenwerking, vooral op militair-maritiem gebied, van de twee groote gele rijken, voor het komende tijdperk wordt aangekondigd. In welke richting zal die kracht tot uitwerking komen? Bedoelt zij een behoud van den vrede? Wenscht zij vrijmaking van Aziatische volkeren of uitbreiding van eigen gezag? 't Wil ons niet onwaarschijnlijk voorkomen, dat dit tractaat Groot Brittannië er toe kan brengen meer aandacht te schenken aan ontwerpen als dat van Rahimtoela.

Met dit al zijn de stemmen tegen vrijhandel en die om meer en meer bewapening weinig bemoedigend voor hen, die als troost voor den verschrikkelijken wereldoorlog zich vleien met een verdwijnen van den tarievenen van den soldatenoorlog.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Landgerecht-Reglement.

Bij J. M. Chs. Nijland te Soerabaja verscheen: „Het Landgerecht-Reglement of het Reglement op de strafvordering voor de Landgerechten op Java en Madoera, zoomede verschillende andere bepalingen betreffende de rechtspleging bij de Landgerechten op Java en Madoera, zooals die luiden ingevolge de tot op heden daarin aan-

gebrachte wijzigingen, met alphabetisch register, bewerkt door Mr. W. J. M. Plate, lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.

De instelling der Landgerechten is nauwelijks drie jaren oud, maar de bepalingen betreffende de rechtspleging bij die rechtbanken zijn in dat tijdsverloop reeds zóó dikwijls en zóó belangrijk gewijzigd, dat de Landrechters — zullen zij rechtspreken volgens de nieuwste bepalingen — eene respectabele hoeveelheid staatsbladen moeten raadplegen. Aan dit bezwaar nu is Mr. Pl., door de samenstelling van zijn werkje, tegemoet gekomen.

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 22 dezer van dit weekblad bevat een artikel over den handel van Java en Madoera in 1917, waarbij natuurlijk weer de aandacht valt op het feit, dat de betrekkingen tusschen Java eenerzijds, en Nederland en andere Europeesche landen anderzijds, langzamerhand geheel verbroken worden en dat vooral Amerika en Japan en daarnaast ook Australië van deze abnormale toestanden het meest profiteeren.

Verder bevat dit Nr. een beschouwing over Indische (d.w.z. Britsch-Indische) katoen, zoomede statistieken van den in- en uitvoer door particulieren op Java en Madoera, gedurende de maand December 1917.

Onverdraagzaamheid.

We lezen in de Java-Post (het Indische Katholieke weekblad) van 1 Febr. j.l.:

„Weer een echt staaltje van belachelijke Br. .·. van Deventer adoratie geeft Br. .·. Bakhuizen van den Brink in zijn levensbericht van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde. O.a. luidt het daar:

„ „Overziet men het leven van Van Deventer in vogelvlucht, dan kan het een sprookjesleven gelijken. Dan zien wij in een vlijtig, rijk begaafd gezin een knaapje geboren worden, dat in moeder's armen doet denken aan Amor bij Venus, of beter als het heilige kind in de armen der Moedermaagd." "

Welk een onzinnige opkammerij. En vooral wat schandelijke profanatie door de laatste vergelijking! Wel ja, zou men den man, die zelf zoo veel aan Indië te danken had, maar niet verklaren tot Bodhisatva Maitreya van de toekomstige koloniale politiek? En zijn beeltenis al vast in tempels van Loge en Theosofie ter vereering plaatsen? Wordt de naam van Deventer niet langzamerhand een soort embleem, een symbool om de negatie van Christendom in de koloniale staatkunde te personifieeren? Moet hij daarom zoo onzinnig opgekamd worden?"

Tot zoover de „Java-Post", welk blad blijkbaar met het schoone gezegde „de mortuis nil nisi bene" op gespannen voet verkeert.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 21: Tweede Indische week te Utrecht. De officier van gezondheid in Ned.-Indië. Overzicht van de voordracht van G. J. W. Koolemans Beijnen, gehouden op 30 April 1918. — Vereeniging „Koloniaal Instituut" te Amsterdam (vervolg). — Hindoerecht in Indonesië, door Mr. T. C. Lekkerkerker, besproken door Dr. N. J. Krom. — De paradijsvogeljacht (ontleend aan het Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur). — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Economisch-Statistische Berichten.

Nu weer in het jongste Nr. van dit weekblad een artikel van den heer H. Colijn over het vraagstuk der regeling van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië. Tegenover het artikel van den heer Cremer (in het voorlaatste Nr.) verdedigt schr. de bekende Haagsche motie en zegt hij dat het vraagstuk der scheepsruimte de geheele discussie heeft beheerscht. De heer C. betoogt, dat de voorstanders der Haagsche motie geen belemmering van den uitvoer uit Indië wenschen en dat zij alleen willen, dat daarbij de belangen van allen tot hun recht zullen komen. Dat ook rekening worde gehouden met de algemeene belangen van de door Nederland en zijn koloniën gevormde staatkundige eenheid en dat zij bijdrage tot bevordering van den invoer, was een nevendoel. De heer C. wijst op de mogelijkheid van groote economische tegenstellingen ook na de sluiting van den vrede, waardoor bijzondere voorzichtigheid bij den uitvoer van onze tropische grondstoffen geboden zal zijn. Het is zijns inziens o.a. volkomen geoorloofd er voor te zorgen, dat, bij de volstrekte afhankelijkheid van het moederland van het buitenland, na den vrede de koloniale producten er toe bijdragen onze ruilobjecten tegenover hetgeen wij van elders behoeven, te vermeerderen.

Aan het slot zegt de heer C. nog: Wat het varen onzer nog overgebleven schepen betreft, dat moet gewaagd worden ondanks alle bedenkingen. En om den wille van Nederland en om dien van Indië.

Keieesche houten . . . mobiel.

Pr. A. van Roessel schreef naar aanleiding van een feestelijkheid in het dorp Dedoeoet (Kei) ter eere van den Radja — voorname kapala's worden in de buitenbezittingen vaak zoo genoemd — het volgende aan de Java-Post van 15 Febr. j.l.:

Z. M. de Radja van Deboeoet woont eigenlijk buiten, dat is in een nieuw aangelegd dorpje genaamd Lilbi, op tien minuten afstand van Deboeoet, waar hij zijn paleis heeft, een groot vierkant gebouw met verdieping. De hooge waardighied van zoo'n Majesteit in acht genomen, ging het natuurlijk niet, om dien weg over heuvel en dal, naar 't feestterrein door stof en over de beroemde Keieesche steenen te voet af te leggen.

Wat had nu het vernuft der Keieesche breinen bij elkaar geprakkezeerd? Niets minder of meer als het maken van een h o u t e n...... mobiel, afgekeken van een Spijker-reclameplaat, waar een tuftuf afgebeeld was. En die moest er komen ook. Nu was dat ding bepaald een echte h o u t e n mobiel. Verbeeld u een bak ongeveer zoo groot als een Noord-Brabantsche huifkar met twee banken als zitplaatsen er in, die op twee slagboomen lag. Daarin waren gaten of gleuven gebeiteld voor vier raderen elk voor zich met een as in de slagboomen vast gehouden en alles, kar met onderdeelen, zonder een stukje ijzer in elkaar gewerkt. Daarop of daarin waren gezeten drie hooge oomes, n.l. Z.M. Radja Lilboi, Z.M. Radja Langoger, Z.M. Radja Roemat, waartegenover H. M. van Lilboi en Langgoer. Om nu al dat stel mobiel te maken, waren acht mannen aangewezen om te trekken en te duwen.

Om 9 uur ging de stoet in beweging, voorafgegaan en gevolgd door een ontzaggelijke menigte (voor Kei althans), volk van de omliggende gemeenten.

Een 200 Meter ongeveer ging alles goed, op vlakken grond, doch daar kwam men aan een hoogte van 20 Meter, en toen? Arme paardenmenschen, wat hadden zij 't kwaad. 't Zweet kwam door kiel en broek, zoodat de ingezetenen door medelijden bewogen, zich over dat paardenwerk ontfermden en uitstegen. Dat werd zoo drie maal herhaald, want er waren nog twee hindernissen, n.l. op twee plaatsen een steenen trap van 3 treden. Ofschoon Z. M. op z'n Paaschbest was aangedaan (gekleed natuurlijk) lakensche slipjas met boord en hooge bommezijden, bewonderde ik toch zijn groote eenvoudigheid, bij 't zien van een noodzakelijke koninklijke operatie, die bestond in zijn neus tusschen duim en voorvinger te nemen en verder iets onder de slippen van zijn lakensche jas te verbergen.

Zoo kwam men zachtjes aan bij de versierde en bevlagde feestplaats.

De andere feestelingen waren ook onder dak. Dezen deden het met een houtenmobiel zonder bodem. Dat was n.l. zóó: men had aan 't eind van 't dorp ook weer zoo'n soort houtenmobiel klaargemaakt, zoo ongeveer in den vorm en de lengte van twee tramwagens, die gemobiliseerd konden worden door acht raderen in den vorm van de koninklijke auto. Hier echter bleef de houtenmobiel bodemloos, zoodat zich het vermakelijk tooneel voordeed — misschien nog nooit gehoord op deze wereld — dat de feestelingen er in moesten loopen terwijl het gevaarte rondom hen geduwd werd door stevige mannen tot aan het feestterrein.

Wat zegt ge van zulk een vernuft? Weet wel dat nooit een Keiees een kar, nog veel minder ooit een tuf-tuf heeft gezien. En toch wist hij dit primitief dubbel stel in elkaar te flikken zonder iemands hulp; alles op eigen initiatief.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van afl. 1, jaarg. 1918: Oproeping aan alle ingezetenen in Nederlandsch-Indië (inzake het voeren van een actie tegen bestaande toestanden, welke het moreel en de positie van den Indischen militair schaden.) — De wijzigingen in het crimineel wetboek in verband met de invoering van het nieuwe wetboek van strafrecht, door Mr. P. A. F. Blom. — Eenige grepen uit het nieuwe V. V. (vervolg), door L. J. J. M. Tabbers. — De tegenwoordige militaire kaart. Schaal 1 : 50.000, door K. F. Koch. — Een wederwoord van den schrijver van „Ons dagelijksch brood" (Handelt over de geschiktheid van den Timorees als soldaat in het Indisch leger). — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuisen. — Nog een Javaansch marschlied, door L. J. J. M. Tabbers. — Zijn onze Inlandsche militairen slechte menschen? door S. Tulp. Enz.

Bulletin Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië.

Kort geleden is aan de Indische doctoren de verplichting opgelegd, voortaan alle patiënten die lijden aan lepra of vermoedelijk lijden aan deze ziekte, aan te geven, wat heel wat rumoer in casa verwekt. Verschillende geneesheeren hebben ernstige bezwaren tegen dezen nieuwen maatregel, welke in hoofdzaak hierop neerkomen: de verplichting tot aangifte zou de patiënten angstig maken zich te laten behandelen, waardoor het belang van dezen geschaad werd en tevens het doel van de aangifte: een betrouwbare statistiek van het aantal lepralijders te verkrijgen, gemist wordt. Deze en andere bezwaren tracht nu Dr. O. Deggeller te ontzenuwen in een artikel in het 174e Bulletin van den Bond van Geneesheeren in N.-I., getiteld: Beschouwingen omtrent de verplichte aangifte van lepralijders.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 8 van den 2en jaarg. o.a. De Mataramsche vorsten door Surya Ningrat (vervolg). Schr. geeft thans levensbijzonderheden van Pangéran Ario Notodirodjo, overleden in Mei 1917. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (met ill.) — Op en langs de Barito (slot), door P. te Wechel (met ill.) — Visscherij in Suriname, door Fred. Oudschans Dentz (met ill.)

De Katholieke Missiën.

In het Nr. van 15 Mei o.a.: Onder de Mohammedanen. Uit den missiepost Moentilan (Midden-Java), door Pr. L. van Rijckevorsel (Animisme, ziekte en dood). — De missie op de Kleine Soenda-eilanden ten tijde der Portugeezen (Slot). — Verwensching, verzoening en vrede, door Pr. Th. Overberg, missionaris in Nieuw-Guinea (met ill.).

De Tropische Natuur.

De Febr.-afl. van het Orgaan van de Ned.-Indische Natuur-Historische Vereeniging bevat de volgende, deels geïllustreerde opstellen: Rimboeleven in Sumatra (vervolg). — Bataviasche causerieën. II. Een tuinzanger, door F. J. van Eekhout. — Amorphophallus campanulatus (in het Javaansch Badoer of Waloer genoemd), door J. den Hartog-van der Meer. — Nog iets over Talinum racemosum, door Dr. L. G. den Berger. — Aanteekeningen over de Rhopalocera in de afdeeling Soekaboemi, door M. E. Walsh.

Orang Peladang.

No. 8 van den loopenden jaargang bevat het eerste gedeelte eener beschouwing van X, getiteld: „Het een en ander over contracten van cultuurmaatschappijen op Sumatra's Oostkust". In hoofdzaak handelt het artikel over de positie der assistenten op cultuurondernemingen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags :

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder :

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage :

Kennisgave dat het Kantoor en de Leeszaal van *20 Mei tot en met 18 Juni a.s. GESLOTEN* zal zijn.

Voor inlichingen wende men zich schriftelijk tot den Secretaris, Ieplaan 1.

Van het Informatie-bureau : (Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van machinisten-electriciens.

Ter benoeming tot machinist-electricien bij het electrisch bedrijf van de tinwinning op het eiland Banka, kunnen naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden bekwame machinisten, met voldoende ervaring op het gebied van draaistroomcentrales, om zelfstandig werkzaam te zijn.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 300 (driehonderd gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 400 (vierhonderd gulden) 's maands, benevens vrije geneeskundige behandeling, zoomede het genot van vrije woning of, bij gemis daarvan, eene vergoeding voor huishuur van *f* 40 (veertig gulden) 's maands.

Aan bijzonder ervaren personen kunnen een of twee verhoogingen boven de aanvangsbezoldiging toegekend worden.

Aan de uitzending is verbonden :

a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin ;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, ten bedrage van *f* 1000 (één duizend gulden);

c. voor gehuwden, uitkeering van ééne maand dienstbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië ;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, en voortdurende tot dien, waarop daar te lande de dienstbezoldiging ingaat, d.w.z. tot den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 1 Juni a.s. te wenden tot de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën, bij ongezegeld adres, onder overlegging van :

a. diploma's en zoo mogelijk getuigschriften ;

b. eene korte omschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 11 Mei 1918 No. 109).

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging :

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 4 Mei 1918 te 's-Gravenhage.

Aanwezig de leden : C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter, H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, H. J. M. Baumann (Arnhem), Mevrouw M. Ten Bosch—Besscher ('s-Gravenhage), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeyer (Apeldoorn), Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen), Mevrouw J. E. van Oeveren—Van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden), C. de Vries (Amsterdam) en E. F. Grooss, Secretaris, wd. Penningmeester.

Afwezig met kennisgeving de leden : Prof. Dr. J. F. Van Bemmelen (Groningen), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam).

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

I. Notulen.

Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter of een der aanwezigen iets op te merken heeft naar aanleiding van de in het Koloniaal Weekblad van 15 Nov. j.l., No. 46, gepubliceerde concept-notulen van de vorige hoofdbestuursvergadering, of voorlezing daarvan verlangt.

Zulks niet het geval zijnde, worden die notulen goedgekeurd en gearresteerd.

II. Voordracht ter vervulling van 7 vacatures in het Hoofdbestuur.

a. wegens periodiek aftreden van de leden Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. C. Calmeyer (Apeldoorn), Mevrouw Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);

b. wegens vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studenten-Afdeeling Leiden).

De candidaten van de Afdeelingen worden met algemeene stemmen overgenomen, zoodat aan de a.s. algemeene vergadering zullen worden voorgedragen voor een benoeming :

Amsterdam : 1. Mr. Dr. C. F. Schoch ; 2. C. den Hamer.

Apeldoorn : 1. J. C. Calmeyer ; 2. Mej. K. Ament.

Breda : 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs ; 2. Helms.

Haarlem : 1. J. P. T. J. Brondgeest ; 2. H. F. Wagenaar Reisiger.

Nijmegen : 1. F. E. Luitjes ; 2. A. E. Kamerman.

Studenten-Afdeeling Leiden : 1. F. C. Lekkerkerker ; 2. I. J. Bloem.

De eerste candidaat voor de Afdeeling Groningen, de heer Prof. Dr. J. F. v. Bemmelen, heeft schriftelijk verzocht niet meer voor een benoeming te worden voorgedragen, zoodat aan het bestuur dier afdeeling in overweging zal worden gegeven, vóór de a.s. algemeene vergadering een ander dubbeltal candidaten voor te dragen.

III. Voorstel tot goedkeuring van de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het Hoofd- en Dagelijksch Bestuur.

De Voorzitter deelt mede, dat het Dagelijksch bestuur, gebruik makende van het in de 2e alinea van art. 11 van het Huishoudelijk Reglement gegeven recht, in de door het overlijden van den heer A. A. C. Harting ontstane vacature in het Dagelijksch Bestuur zelf tijdelijk heeft voorzien door de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot 4e lid. Spr. geeft in overweging van deze benoeming bevestiging te vragen aan de a.s. Algemeene Vergadering, hetgeen met algemeene stemmen wordt goedgekeurd.

IV. Wijziging van de Statuten en van het Huishoudelijk Reglement.

De Voorzitter brengt in herinnering, dat in de vorige vergadering de voorgestelde wijzigingen in statuten en huishoudelijk reglement reeds werden goedgekeurd, onder voorbehoud, dat het Dagelijksch Bestuur de redactie van art. 8 der statuten nader zou overwegen voor het juiste verband met andere bepalingen. Dit is thans geschied, een afschrift van de nieuwe redactie werd den leden ter kennisneming rondgezonden. De aan de a.s. Algemeene Vergadering voor te stellen wijziging luidt thans :

Artikel 8 der Statuten.

1e. lid, in plaats van „in 's-Gravenhage" te lezen : „binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage", en aanvullend met : „of den secretaris tevens penningmeester".

2e lid te lezen :

Uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het hoofdbestuur worden door de algemeene vergadering benoemd een Voorzitter, een Onder-Voorzitter, een Secretaris en een Penningmeester, die te zamen het dagelijksch bestuur der vereeniging vormen ;

met dien verstande dat de betrekkingen van Secretaris en van Penningmeester in één persoon vereenigd kunnen zijn, in welk geval uit de binnen het gebied der afdeeling 's-Gravenhage woonachtige leden van het

hoofdbestuur door de algemeene vergadering alsmede wordt benoemd een plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester, die dan ook deel zal uitmaken van het dagelijksch bestuur der vereeniging.

V. Benoeming plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester.

Nu de functies van Secretaris en Penningmeester in één persoon vereenigd zijn, wordt, onder nadere goedkeuring van de Algemeene Vergadering, overgegaan tot de benoeming van een Plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester en als zoodanig met algemeene stemmen gekozen de heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, lid van het dagelijksch bestuur.

VI. Vaststelling van plaats en datum van de a.s. Algemeene Vergadering.

De Voorzitter deelt mede, dat de a.s. algemeene vergadering, op uitnoodiging van het bestuur der afdeeling Apeldoorn, daar ter plaatse zal worden gehouden.

Op grond van verschillende overwegingen heeft genoemd afdeelingsbestuur voorgesteld, de vergadering te doen plaats hebben op Zaterdag 6 Juli a.s.

Het door dat bestuur aan de goedkeuring van het hoofdbestuur aangeboden programma van ontvangst wordt bij acclamatie goedgekeurd, doch de voorgestelde datum vindt bij enkele leden bezwaar. Zij hadden de vergadering liever niet op een Zaterdag gehouden. In verband hiermede zal aan het bestuur der afdeeling Apeldoorn worden gevraagd, of de ontvangst op Donderdag 4 Juli a.s. zou kunnen plaats hebben.

VII. Rekening en verantwoording en begrooting.

De Secretaris wd. Penningmeester brengt de rekening en verantwoording over het jaar 1917 en de begrooting voor het jaar 1918 ter tafel.

De Voorzitter deelt mede, dat de rekening en verantwoording, alvorens aan de algemeene vergadering te worden aangeboden, zal worden onderzocht door de verificatie-commissie, doch dat zij nu reeds vooraf door een der leden dier commissie, den heer A. H. G. Fokker, werd onderzocht, die blijkens een door Spr. voorgelezen, waardeerend schrijven, zijne goedkeuring daaraan heeft gehecht.

De betrekkelijke stukken gaan ter raadpleging onder de leden rond, waarna zoowel de rekening en verantwoording als de ontworpen begrooting met algemeene stemmen worden goedgekeurd.

VIII. Voorstel van de afdeeling 's-Gravenhage.

Het bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage heeft bij schrijven van 2 Maart j.l. aan het dagelijksch bestuur verzocht, om een buitengewone algemeene vergadering uit te schrijven ter bespreking van de wenschelijkheid van het deelnemen van de Vereeniging „Oost en West" aan de a.s. verkiezingen voor de Staten-Generaal, ten einde te bevorderen, dat meer leden in de 2e Kamer dier Staten zouden zitting krijgen, die met Indië bekend zijn en voor zijne belangen hart hebben. Dat bestuur meende, dat de indiening van eigen candidatenlijsten door „Oost en West", de mogelijkheid daartoe zou openen.

Het dagelijksch bestuur heeft daarop geantwoord, dat het van de verwezenlijking van het denkbeeld zoo weinig verwacht, dat het zich niet gerechtigd achtte voor dat doel een buitengewone algemeene vergadering uit te schrijven. Met de indiening van candidatenlijsten alléén zoude men niet veel bereiken, gelet op den fellen strijd der verschillende partijen. Men zou propaganda-vergaderingen moeten houden, waar de candidaten zich voor de kiezers doen hooren; kortom, „Oost en West" zou een kiesvereeniging moeten worden of er eene moeten stichten. Zulks is niet goed met de statuten overeen te brengen.

Wèl kan de Vereeniging „Oost en West", zoodra de candidaten voor de Kamer bekend zijn, in het „Koloniaal Weekblad" de aandacht vestigen op die candidaten, van wie men mag aannemen, dat zij door persoonlijke waarneming met Indië bekend zijn en in de koloniën belang stellen.

Het optreden van het dagelijksch bestuur vindt de instemming der vergadering.

De heer Scheuer (Leiden) geeft in overweging om het voorstel Den Haag in het „Koloniaal Weekblad" op te nemen en daarmede, hoewel de uitvoering niet mogelijk schijnt, toch sympathie te betuigen. Dit voorstel wordt met algemeene stemmen op een na verworpen.

De heer Brondgeest (Haarlem) stelt voor om op de agenda van de e.v. algemeene vergadering te brengen de vraag: op welke wijze „Oost en West" er toe zou kunnen medewerken om meer Indische specialiteiten in de Kamer te krijgen. Dit voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

IX. Mededeelingen.

De Voorzitter doet de navolgende mededeelingen:

a. De huishuur is met ingang van 1 Mei j.l. met ƒ 50.— per jaar verhoogd en alzoo gebracht op ƒ 750.— per jaar. Hiertegen was weinig te doen, en het dagelijksch bestuur heeft deze verhooging onder nadere goedkeuring toegestaan.

b. Het drukloon voor het „Koloniaal Weekblad" is, wegens de verhooging der papierprijzen gebracht van ƒ 7000.— op ƒ 11000.— per jaar. Hiermede moest ook genoegen worden genomen, omdat de opslag billijk was en elders geen betere voorwaarden te verwachten waren. De kosten zullen zooveel mogelijk worden gedekt door verhooging van het tarief voor advertenties, waarmede het bevredigend gaat.

c. Sedert de laatste vergadering zijn door de vereeniging uitgegeven: een brochure No. 11 „De Geëmployeerde bij de Rubbercultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië", en, met Regeeringssubsidie, een geïllustreerde herdruk van brochure No. 1 „De Bestuursambtenaar in Ned.-Indië".

d. Het in de vorige vergadering geopend uitzicht, dat „Oost en West" een Regeeringssubsidie zoude krijgen voor de oprichting van een Tehuis voor Inlandsche Dienstbaren uit onze Koloniën, staat verwezenlijkt te worden. De Minister van Koloniën heeft een bedrag voor inrichting en beheer van dat tehuis op de begrooting gebracht en deze begrooting is reeds door de 2e Kamer aangenomen. Het voornemen bestaat het beheer over het tehuis op te dragen aan een daarvoor geschikt echtpaar, dat met de zeden, gewoonten en nooden der belanghebbenden bekend is, en het toezicht op dat beheer aan een afzonderlijke commissie. Wij zijn echter genoodzaakt met de benoeming der titularissen en met verder handelend optreden te wachten tot de begrooting definitief is vastgesteld.

e. Besprekingen zijn gaande met het bestuur van de vereeniging Koloniaal Landbouw Museum te Deventer, om met „Oost en West" tot een fusie te geraken, ter bevordering van samenwerking. Zij beloven tot een goed resultaat te zullen leiden.

f. Definitief is ingesteld: „De Centrale Nationale Commissie" ter bevorderin van samenwerking voor Nederland en zijne Koloniën in den vreemde. „Oost en West" is tot deze commissie toegetreden en wordt daarin vertegenwoordigd door haren Onder-Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff.

g. De Anti-Oorlograad heeft besloten een contributie te heffen van de aangesloten vereenigingen De contributie van „Oost en West" werd, naar verhouding van het aantal leden, vastgesteld op ƒ 10.— per jaar. Naar aanleiding hiervan is aan het bestuur van den Raad medegedeeld, dat wij de contributie voor dit jaar zouden betalen, doch ons niet verantwoord achten, de vereeniging met dien geldelijken last te blijven bezwaren, waar zoovele behoeften, meer rechtstreeks op den weg der vereeniging liggend, wegens onvoldoende middelen, nog onvervuld zijn.

h. Zooals bekend is „Oost en West" lid van de Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-Congres". De contributie hiervoor is vastgesteld op ƒ10.— in de jaren. waarin geen congres en op ƒ 20.— in de jaren, waarin wel een congres zal worden gehouden.

i. Op initiatief van de Studie-Commissie onzer Vereeniging is door de vereenigingen „Julianafonds", „Max Havelaarfonds", „Nederl. Ind. Onderwijs- en Studiekas" en „Tjandistichting", met genoemde Commissie een „Centraal Comité voor opleiding van Indische Jongelieden" opgericht, teneinde eenheid te brengen in de behartiging der belangen van de hier te lande studeerende Indonesiërs. De Studie-Commissie heeft daarbij de leiding, voorzitter en secretaris daarvan zijn tevens voorzitter en secretaris van het comité. Dit comité is doende om een sub-commissie te Batavia te vestigen, ten einde zoo mogelijk ook controle op de uitzending der jongelieden uit te oefenen. Door de gebrekkige postgemeenschap wordt deze stichting nog vertraagd.

Verder heeft de Studie-Commissie den financieelen steun der Regeering ingeroepen, ten einde in de gelegenheid te zijn meer aanraking met de hier te lande studeerende Indonesiërs te onderhouden en daardoor meer invloed ten goede op hunne studie uit te oefenen. Het plan is, daarmede een alleszins bevoegd persoon, onder leiding der Commissie te belasten. Het plan droeg de goedkeuring der Regeering weg. doch moet eerst aan het oordeel der Indische Regeering worden onderworpen.

k. Op voorstel van de Commissie voor West-Indië van „Oost en West", is de bepaling ingevoerd, om personen, van wier kennis omtrent West-Indische zaken de Commissie gaarne partij zoude trekken, zonder aan die Commissie meer uitbreiding te geven dan voor een vervulling van haar taak wenschelijk is te achten, te benoemen tot Adviseurs voor West-Indische zaken. Als zoodanig zijn reeds benoemd: mevrouw G. van Beresteyn-Tromp en de heer Mr. Dr. C. F. Schoch.

l. Naar aanleiding van een artikel in het Koloniaal Weekblad, getiteld: „De Jaarbeurs en de West". van de hand van den heer Jhr. L. C. van Panhuys, waarin werd aangedrongen op de beschikbaarstelling van een afzonderlijk gebouw op de volgende Jaarbeurs voor onze koloniën, is aan den directeur van de Jaarbeurs, den heer Mr. Dr. van Zijst, aan de Commissie voor West-Indië en aan de Nijverheids-Commissie van onze vereeniging advies gevraagd voor hetgeen „Oost en West" zoude kunnen doen om tot de verwezenlijking van deze beschikbaarstelling te geraken. De antwoorden hierop zijn nog niet binnengekomen.

X. Rondvraag.

Op de rondvraag van den Voorzitter, vestigt de heer C. de Vries (Amsterdam) de aandacht op de zeer belangrijke, populaire lezing, door den heer Brondgeest Sr. voor onze afdeeling Amsterdam gehouden. Zulke eenvoudige en zakelijke voordrachten tot het maken van propaganda voor Indië onder de studeerende jongelieden kunnen niet genoeg worden aanbevolen en spr. zou de besturen der andere afdeelingen in overweging willen geven het voorbeeld van Amsterdam te volgen. De lezing heeft daar bepaald succes gehad.

Mevrouw Clifford Kocq van Breugel deelt mede, dat te Breda, met medewerking van „Oost en West" een Indische leergang voor onderwijzers is opgericht, welke door 50 toehoorders bezocht wordt.

De heer Calmeyer zegt, dat ook te Apeldoorn met onze medewerking, zulk een leergang is ingesteld en met veel succes werkt.

De heer Luitjes deelt hetzelfde mede voor Nijmegen, waar de cursus reeds 160 toehoorders telt.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter, met een woord van dank aan de opgekomen leden voor hunne belangstelling en aan mevrouw Ten Bosch-Busscher voor hare als altijd betoonde gastvrijheid, de vergadering.

De Secretaris,
GROOSS.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 GRONINGEN Telephoon 308.

Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker. Opticien.

ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den ruimsten zin steeds voorradig.

J. FONDERIE Jr.

Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

3 pCt. 1/20 Ned. St. L.

Naaml. Venn.

N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.

Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed loonende werkkring voor *Vertegenwoordigers(sters).*

Hooge provisie.

VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

3 pCt. 1/20 Ned. St. L.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor. Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 14..

's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.

Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEIDSCHESTR. 82-84 AMSTERDAM

LEVENSVERZEKERING

LIJFRENTEN

ONGEVALLENVERZEKERING

COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ

DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Lingerie voor Dames en Kinderen.

Badcostumes.

Sportblouses.

Overhemden en Boorden.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.

Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „ „
vanaf 100 „ 5 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.25 voor franco verzending.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

J. P. WALD, Zadelmaker

DEN HAAG

GRONINGEN

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.

HARNACHEMENTEN VOOR INDIË

T. P. SCHUILING

DEN HAAG

VEENKADE 19 - TEL. 9391

Blikgroenten. Vleeschwaren. Soepen.

Verduurzaamde .... Levensmiddelen

Sausen. Pickles. Jams. Fruit. Enz.

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer **f 19.000.000.—**